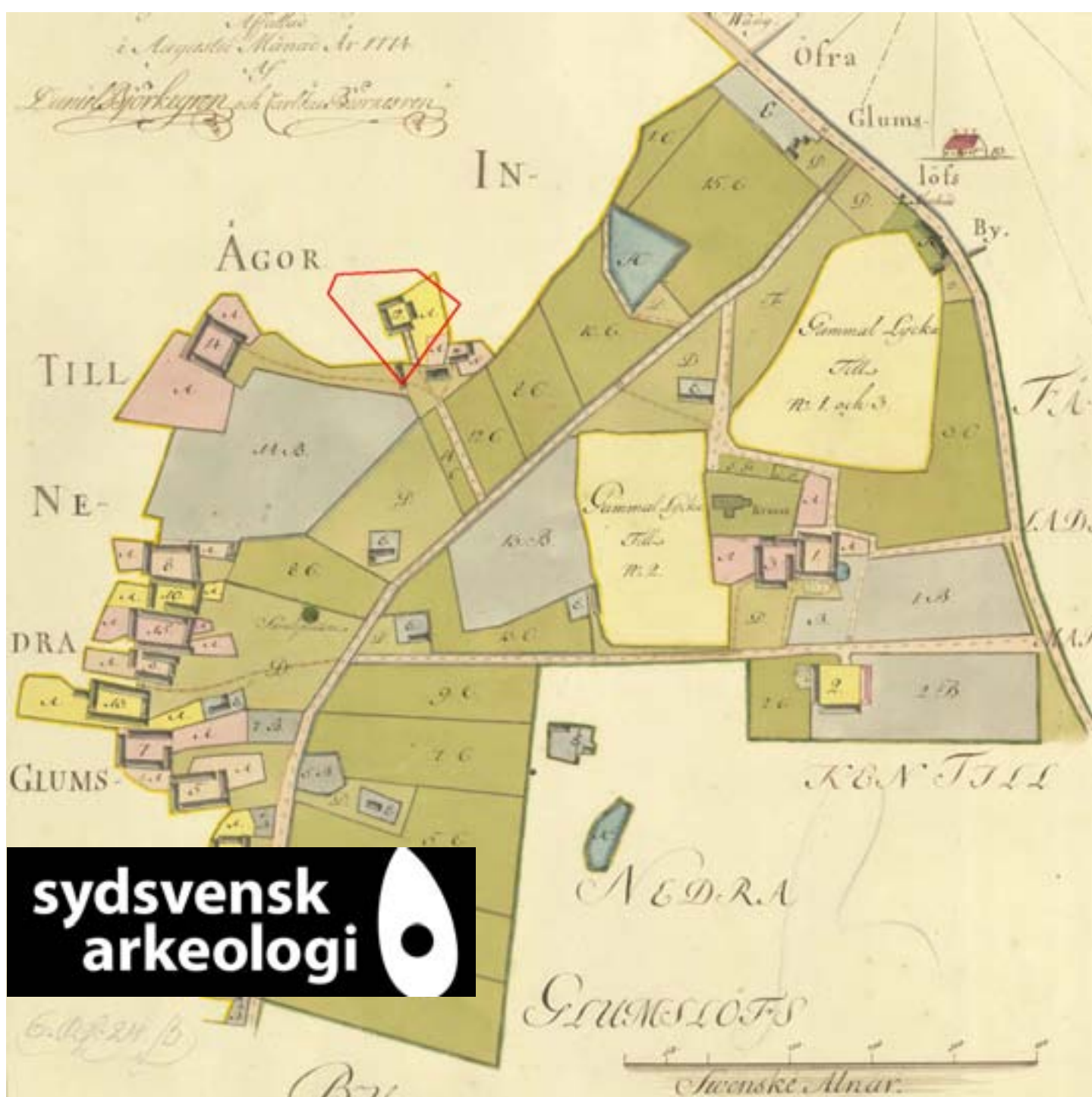

Rapport 2010:19

Nedra Glumslöv

Arkeologisk förundersökning 2010

Jan Kockum

sydsvensk
arkeologi

Rapport 2010:19

Nedra Glumslöv

Arkeologisk förundersökning 2010

Jan Kockum

Fornlämningsnr: 80
N. Glumslöv 12:5, Glumslövs sn
Landskrona kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Box 406

20124 Malmö

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2010 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2010:19

Omslag: Nedra Glumslöv 1774 med undersökningsområdet markerat.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Läge och topografi	6
Historik och fornlämningsmiljö	6
Undersökningsresultat	9
Schakt 1	9
Schakt 2	10
Schakt 3	10
Schakt 4	10
Schakt 5	11
Antikvarisk syntes	11
Referenser	12
Administrativa uppgifter	13
Bilagor	15
Planritningar och sektioner	15

Fig. 1. Nedra Glumslöv i Landskrona kommun, Skåne.

Fig. 2. Undersökningsområdet och RAÄ 80 markerade. Utdrag ur fastighetskartan, blad 3C 1c.

Sammanfattning

Inför husbyggnation inom Nedra Glumslövs historiska bytomt, upptagen som RAÄ 80 i Glumslövs sn, har en arkeologisk förundersökning gjorts. Den aktuella exploateringsytan sammanfaller med gård 12 i det historiska kartmaterialet. Fram till nyligen har det funnits en trelängad gård på platsen. Vid undersökningen grävdes fem söschakt. Dessa visade att större delen av ytan påverkats av den trelängade gården. Under byggnaderna har inga spår av tidigare verksamhet bevarats. I områdets nordvästra del har en större yta förstörts av nedgrävd metallskrot i form av plåtklipp från plåtslageriverksamhet och i mellersta och södra delen har ledningsnedgrävningar samt en gödselstad daterad till 18-1900-tal utplånat tidigare spår. Endast i områdets nordöstra del påträffades spår av äldre bebyggelse i form av två syllstensgrunder. Här handgrävdes en provruta som visade ler-/jordgolv med en datering till som äldst 1700-talet. Inget äldre fyndmaterial än från 17-/1800-tal påträffades.

Inledning

I samband med planerad byggnation av nya hus kommer mark-ingrepp göras inom Nedra Glumslövs historiska bytomt, RAÄ 80 i Glumslövs socken. Länsstyrelsen i Skåne län beslutade att en arkeologisk förundersökning skulle göras, vilken genomfördes under perioden 100524–100531 av arkeolog Jan Kockum vid Sydsvensk Arkeologi AB.

Läge och topografi

Nedra Glumslöv ligger drygt 1 km från Öresundskusten, mittemellan Helsingborg och Landskrona. Mellan Nedra Glumslövs kyrka och Landskrona historiska stadskärna är det ca åtta km. Byn ligger på en platå ca 50 m ö.h. En halv kilometer väster om exploateringsytan sluttar platån ner mot Ålabodarna och Öresund och ca 100 m österut stiger den upp mot ”tvillingbyn” Övra Glumslöv. Området kring byn ingår i Råå-åns dalgång och utgörs av en svagt kuperad fullåkersbygd med åkermark ända fram till den aktuella fastigheten. Runt omkring har det vuxit upp villabebyggelse och ca 600 m österut genomkorsas landskapet av väg E6. Jordarten i området består av moränlera eller lerig morän med möjligt inslag av grovsilt–finsand.

Området ligger relativt centralt i den norra delen av den historiska bytomten och sammanfaller med läget för den historiskt kända gård nr 12. Inalles berörs ca 4 200 m². Strax sydost om den aktuella ytan finns i det historiska kartmaterialet ett gatuhus markerat, av vilken delar kan komma att beröras. I övrigt ligger gårdsläge 12 relativt isolerat i byn, där merparten av gårdarna är samlade i den västra delen. Även vid kyrkan, ca 300 m i sydostlig riktning, finns några gårdar samlade. Det relativt isolerade läget är intressant och kan möjligen tyda på en senare etablering. Man kan emellertid inte utgå från att det historiska kartmaterialet visar en by med statisk disposition sedan etableringen.

Historik och fornlämningsmiljö

Byn är innesluten i ett riksintresseområde kallat Råå-åns dalgång (M:K10). Motiveringen för riksintresset bygger bland annat på det landskapsdominerande fornlämningsbeståndet som vittnar om en bosättningskontinuitet från stenåldern och framåt.

Ett av de större fornlämningsbestånden som avses i motiveringen är ett stråk med gravar sydöst om byn, numera längs med E 6:an, i FMIS daterade till bronsålder och järnålder (Härslöv 9:1 m fl). I samma stråk finns även gånggrifter (Glumslöv 12:1 m fl)

och högar daterade till senneolitisk tid (Härslöv 7:1 m fl). I den sydligaste delen finns ett par resta stenar (Härslöv 8:1 och 8:2). Delvis överlappande, samt i samma område som stråket med gravanläggningar, finns ett antal boplatser från stenåldern registrerade, Glumslöv 33, Glumslöv 79 och Härslöv 101. I området söder om byn, inom ett avstånd om 500 m, finns en förhistorisk boplatz (Glumslöv 92), en boplatz från bronsåldern (Glumslöv 17) samt en stenåldersboplatz (Härslöv 95). Norr om byn har legat en numera borttagen bronsåldersboplatz (Glumslöv 103) och en numera borttagen boplatz daterad till bronsålder/järnålder (Glumslöv 99). Listan på fornlämningar i närområdet kan göras längre, men redan ett urval visar på en komplex bild med en bosättningskontinuitet från neolitikum och framåt i tiden.

Ändelsen -löv tillhör de äldsta av de skånska bebyggelsenamnsefterleden. Namn med -löv antyder att den namnbärande bebyggelsen har över- eller kvarlåtits till någon. Bebyggelser med denna ändelse kan dateras till kanske ca 200 e Kr och fram till vikingatidens början (Pamp 1983, s 34 f). Namnet Glumslöv bär genitivformen av mansnamnet Glum- i förleden och byn är i de historiska källorna tidigast belagd 1455. Senast från slutet av 1400-talet, troligen längre, har Glumslöv bestått av två byar, Nedra Glumslöv (Glumslöv 80) och Övra Glumslöv (Glumslöv 81). I skriftliga källor saknas oftast närmare uppgift om vilket Glumslöv det är som avses (Karlsson 2005, s 9). Den romanska kyrkan ligger i Nedra Glumslöv och stammar sannolikt från 1100-talets slut (Anshelm 1947, s 561).

I området mellan Helsingborg och Landskrona finns ytterligare par med byar, som Katalin Schmidt Sabo kallar dubbelbyar. Dessa är förutom Nedra och Övra Glumslöv byarna Raus och Pålstorp, Rya och Katslösa, Södra och Norra Säby, Häljarp och Tofta samt Dagstorp och Särslöv. Vidare menar Schmidt Sabo att hittills framkommet källmaterial pekar på att Nedra Glumslöv är den äldre av de båda byarna (Schmidt Sabo 2005, s 165 f). Cirka 2 km NO om kyrkan har det enligt uppgifter i en lantmäteriakt från 1780 stått en runsten (Glumslöv 36), exakt läge eller ordalydelse är dock inte känd.

Omkring år 1500 har huvuddelen av gårdarna i Glumslöv varit fördelade mellan ärkesätet och frälsemannen Poul Laxmand. Ärkesätets gårdar, inklusive den så kallade Skudgården som troligen legat i anslutning till kyrkan, har haft en tyngdpunkt i Nedra Glumslöv, medan Laxmands gårdar har haft sin tyngdpunkt i Övra Glumslöv. Denna tudelade ägostrukturen har ansetts kunna ha avsevärd ålder (Karlsson 2005, s 11 f).

Fig. 3. Fornlämningar i området samt tidigare undersökningar inom bytomten och aktuellt undersökningsområdet markerade (UO).

I samband med en arkeologisk utredning togs 26 sökschakt upp, inom bytomtens SÖ del. Sparsamt med fynd framkom, bestående av ett fåtal härdar, stolphål och en skärva svartgods (Kriig 1990). Vid en särskild utredning av ett område, i huvudsakligen beläget NNV om Nedra Glumslöv, upptogs 2001 ett mindre schakt i den NV-kanten av bytomten. Inga anläggningar eller fynd konstaterades. I bytomtens närhet påträffades dock vid metalldetektering en järnkniv och en järnten. Inom utredningsområdet med en NNV–SSÖ utsträckning belägen ca 100–650 m NNV om bytomten framkom vid sökschaktsgrävning 25 spridda anläggningar i huvudsak koncentrerade till den nordliga delen.

Anläggningarna bestod av stolphål, härdar, en brunn, och nedgrävningar. Enstaka flintor påträffades (Aspeborg 2001). Vid uppförande av bostadshus berördes delar av bytomten. För att fastställa bytomtens utbredning inom genomfördes en förundersökning. Inga anläggningar, konstruktioner eller fynd äldre än 18–1900-talet framkom (Ericsson 2002). I samband med byte av dränering till byns kyrka gjordes en förundersökning i form av schaktningsövervakning. Arbetet utfördes i befintliga äldre schakt varför inget av antikvariskt intresse framkom (Salminen 2007).

Inom det arkeologiska projektet Väst kustbanan som, inklusive utredningar och förundersökningar, genomfördes mellan åren 1995–1999 har ett flertal större slutundersökningar gjorts i byns närområde. Dessa finns avrapporterade i enskilda rapporter och syntetiserade i bokserien *Skånska spår – arkeologi längs Väst kustbanan*. Nedra Glumslöv kom aldrig att beröras direkt av Väst kustbaneprojektet. Däremot gjordes en undersökning i grannbyn Övra Glumslöv. Det finns det ett intimt samband mellan grannbyarna, vilket framgår av det historiska källmaterialet (se ovan). I Övra Glumslöv gjordes en undersökning av platsen för den historiskt kända gård nr 8. De bebyggelse lämningar som påträffades fördelades på sju olika faser, från neolitikum fram till tidigmodern tid. Under sen bronsålder–äldre järnålder (ca 700 f Kr– 400 f Kr) fanns ett långhus och ett stort antal brunnar, gropar och rännen på platsen. Under den efterföljande fasen användes området för odling. På 1200-talet etablerades en gårdsbebyggelse med fyra hus, brunnar, gropar och gränsrännor. Under 1300-talet odlades området åter upp för att under perioden 1400–1650 åter användas för bebyggelse. Under denna fas etableras en gård bestående av tre hus. Under perioden 1650–1800 fortsätter gården att existera, nu med två vinkelställda byggnader och ett ensamliggande hus, möjligen ett gatuhus (Kriig 2005, s 38).

Undersökningsresultat

Inom det aktuella området har fram till nyligen legat en gård från modern tid. Gården revs inför det aktuella byggprojektet. Vid undersökningen grävdes fem schakt i NV–SÖ riktning.

Schakt 1

Schakt 1 förlades i undersökningsområdets västra del och hade en längd om ca 50 m och en bredd om ca 2 m. Djupet varierade mellan 0,6–0,8 m.

De nordvästligaste delen av schaktet har använts som upplag för plåtavfall och rivningsavfall. Två provgropar grävdes i området,

(OS 565 och OS 600). OS 565 visade att det under metallskroten fanns en horisont med torvig jord. Under jorden påträffades naturlig undergrund på ca 1,6 meters djup. OS 600 visade att det under plåtavfallet fanns en större nedgrävning fylld med sentida rivningsmassor. Inga lämningar av antikvariskt intresse påträffades i detta området.

I schaktets sydöstra tredjedel framkom ett dike (A573) samt grunden till den västra längan hörande till den nyligen rivna gården. Denna länga har förstört alla eventuellt tidigare spår av aktivitet.

Schakt 2

Schaktet förlades drygt 10 m från schakt 1 och hade en längd om ca 40 m. Bredden uppgick till ca 2 m och djupet var ca 0,7 m.

I den nordvästligaste delen påträffades fortsättningen på avfallsupplaget (A589). Detta fortsatte fram till en kraftig grundmur som tillhört den norra längan till den nyligen rivna gården (A 528–549). Knappt 10 m sydväst om denna påträffades längans andra sida i form av ytterligare en kraftig grundmur (A496). En knapp meter söderut påträffades ännu en grundmur (A608–A609), vilken utgjorde fortsättningen på den sentida gårdens västra länga. Dessa båda längor har med sina grunder effektivt utplånat eventuellt äldre längor.

I schaktets sydligaste del påträffades en stensatt gödselstad som härrör från 18/1900-tal.

Schakt 3

Schakt grävdes som en förlängning av schakt 2, dock något förskjuten åt nordost. Schaktet var drygt 14 m långt, ca 2 m brett och ca 0,7 m djupt. Området var genomgrävt av sentida ledningar samt en modern brunn (A415–429). Inget av antikvariskt intresse framkom.

Schakt 4

Schaktet grävdes knappt 13 m från schakt 2 och hade en längd om knappt 50 m. Bredden uppgick till ca 2 m och djupet varierade mellan 0,7–0,9 m.

Schaktets NV del täktes av den sentida gårdens norra länga och den mellersta delen av gårdens boningsdel. Boningsdelen innehöll en källare fylld med rivningsmassor. Liksom i de tidigare schakten har den sentida gården utplånat eventuella äldre lämningar. I de öppna ytor som påträffades mellan byggnadslämningarna fanns inslag av modernt material.

Fig. 4. Stensatt gödselstad.

Fig. 5. Syllsten i den östra syllen.

Schakt 5

Schaktet förlades ca 10 m från schakt 4 och hade en längd om knappt 50 m. Bredden uppgick till ca 2 m och djupet varierade mellan 0,6–1,1 m.

I schaktets västra och östra delar påträffades inget av antikvariskt intresse. I den mellersta delen av schaktet framkom emellertid ett kulturlagerområde med två syllstensgrunder. Den västra av syllstensraderna var dock något osäker och bestod av sju stenar (336–367). Den östra syllstensraden bildade ett tydligt hörn och bestod av tio stenar (304–328, 806–336). Här vidgades schaktet för att ge en uppfattning om husgrundens orientering, som visade sig var nord-sydlig. Inom husgrunden grävdes en provruta (OS651), vilken visade att kulturlagerområdet var ca 0,6 m tjockt. Inget äldre material än 17/1800-tal påträffades. Byggnaden har sannolikt ingått i byggnadsbeståndet kring den gård som nyligen rivits, eller den fas som återspeglas i 1774 års karta (se omslagsbild).

Antikvarisk syntes

Förundersökningsschakten visade att området till största del påverkats av den senaste bebyggelsefasen. Gården som revs inför bygget har till stor del förstört eventuella spår av tidigare aktiviteter, inte inte enbart genom byggnadernas storlek och källare utan även av andra aktiviteter. T ex har det funnits ett plåtslageri vid gården. Till denna verksamhet har stora delar av tomten nyttjats som skrotupplag. Endast i fastighetens norra del påträffades lämningar från tidigare faser i form av syllsten. Dessa byggnadslämningar härrör som äldst från 1700-talet. Vid undersökning med provrutor påträffades inga spår av äldre aktiviteter.

Resultatet tycks visa att det inom fastigheten inte funnits någon nämnvärd aktivitet före tidigmodern tid. Denna frånvarospår efter äldre aktiviteter kan naturligtvis bero på att den sista bebyggelsefasens åverkan. Studerar man det historiska kartmaterialet (se omslaget) tycks gården emellertid ligga som en solitär, mit emellan två bebyggelsekoncentrationer. Kanske innebär detta att det har varit en senare gårdsetablering i denna delen av byn.

Referenser

Anshelm, G. 1947. Stiftets kyrkor. *Lunds stift i ord och bild*. (red. kommité G. Herrlin m. fl.) Stockholm.

Aspeborg, H. 2001. *Riksantikvarieämbetet UV Syd rapport 2001:19* Arkeologisk utredning Glumslöv.

Ericsson, T. 2002 *Riksantikvarieämbetet UV Syd rapport 2002:25* Arkeologisk förundersökning Nedra Glumslöv 2:8.

Karlsson, M. 2005. *Byarnas bönder – de historiska källorna*. Supplement till Skånska spår – arkeologi längs Väst kustbanan. Lund.

Kriig, S. 1990. Rapport Riksantikvarieämbetet Byrån för Arkeologiska Undersökningar, Arkeologisk förundersökning Nedre Glumslöv 4:4. Riksantikvarieämbetet UV Syd. (dnr 2390/90).

Kriig, S. 2005. Det långa projektet. *Byarnas bönder*. (Red. M. Mogren.) Lund.

Pamp, B. 1983. *Ortnamn i Skåne*. Stockholm.

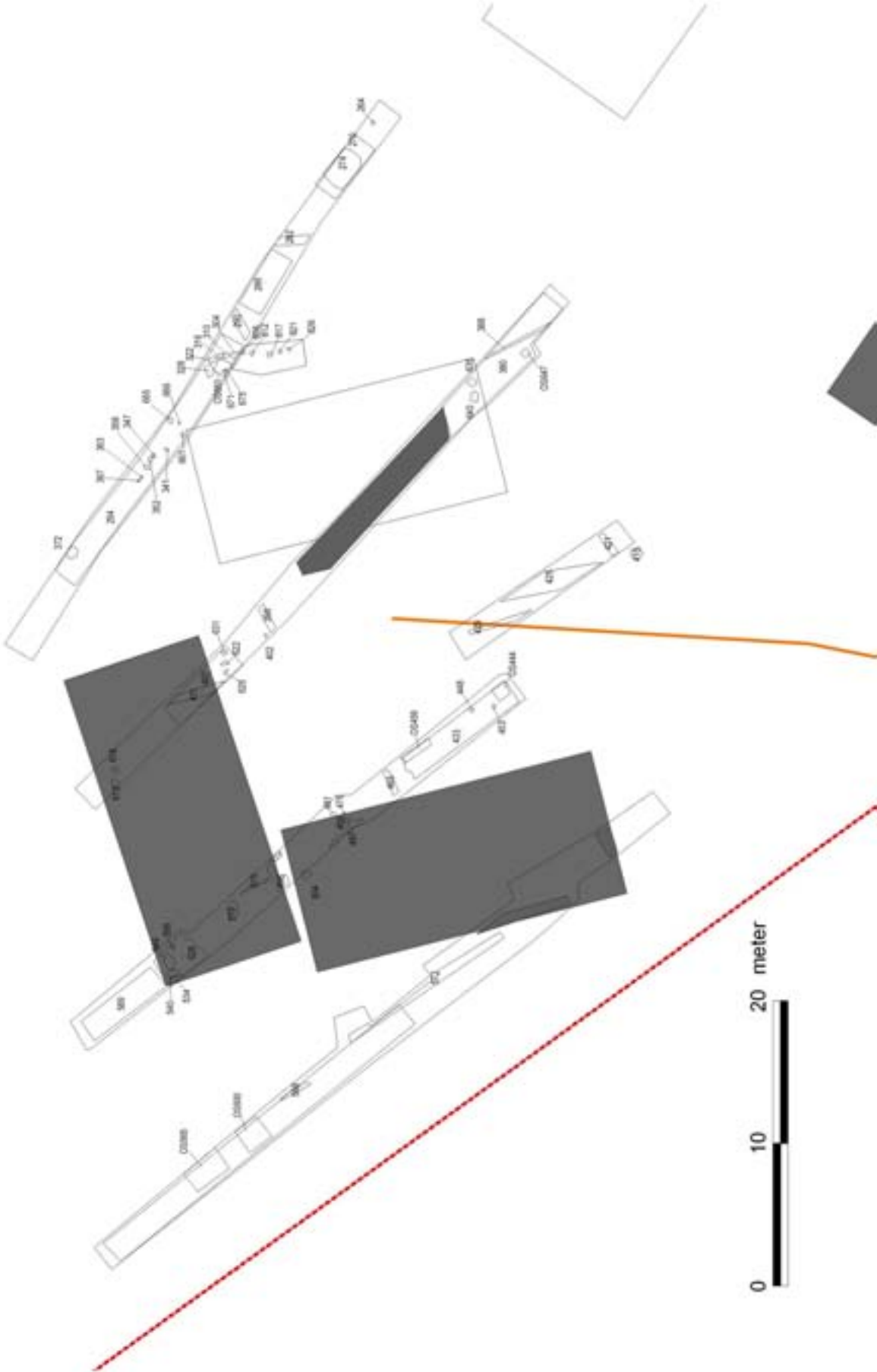
Schmidt Sabo, K. 2005. Bystrukturens dynamik. *Byarnas bönder*. (Red. M. Mogren.) Lund.

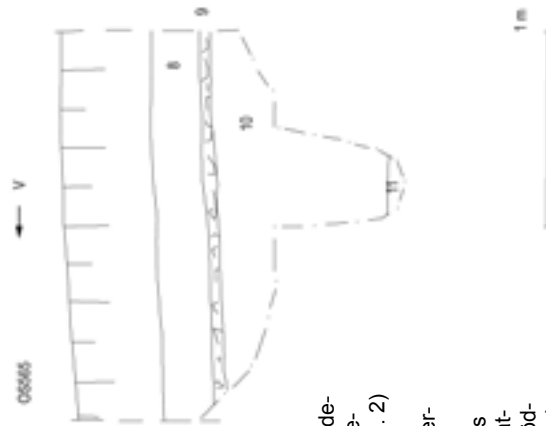
Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	100018
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-2353-10
Datum för beslut:	2010-04-07
Län:	Skåne
Kommun:	Landskrona
Socken:	Glumslövs sn
Fastighet:	Nedra Glumslöv 12:5
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3C 1c
Koordinatsystem:	RT 90 2,5 gon väst
X koordinat:	6,205,657.53
Y koordinat:	1,312,554.89
Höjdsystem:	RH 70
M ö.h.	50 m ö.h.
Fältarbetstid:	100524–100531
Antal arbetsdagar:	5
Antal arkeologtimmar:	40
Antal maskintimmar :	16
Exploateringsyta:	4 200 m ²
Platschef:	Jan Kockum
Personal:	Jan Kockum
Projektgrupp:	–
Underkonsulter:	Ohlssons AB
Uppdragsgivare:	Tommy Nilsson
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs
Dokumentationsmaterial:	2 st A3 ritningar, 30 digitalfoton, intrasisprojekt SA_100018
Kostnader:	92 200

Bilagor

Planritningar och sektioner

OS444, OS457 och OS565

1) Svartbrunt gödsligt lager med växtdelar. Lagret ligger ovan och mellan stenarna. Innehåll bla modernt planglas. 2) Blåsvart sandig lera. Inslag av småstenstegel. 3) Gul sand/naturlig undergrund. 4) Grus. 5) Stenläggning. 6) Tegel. 7) Rödbrun gödslig silt. 8 Grus och sand. 9) Plättklipp. 10) Torvig matjord. 11) Naturlig undergrund. 12) Rödbrun lerig silt med inslag av gödsel och tegel.

AD465: brun humös silt. AD515: dräneringsrör. AG519 svartbrun humös sand. AZ575: sförming.

AL380: lera och matjord blandad. Inslag av sten, tegel samt, långt ner, en plastklädnypa.

OS651: 1) Brun lerig silt m. Stort inslag av gul lera. Inslag av tegel (rött), vitt magert kalkbruk. Möjligen en golvriva. I detta lager framkommersylsten. 2) Brun lerig silt. Inslag av lera och sten. 3) Brun lerig silt. Litet inslag av lera. 4) Brun lerig silt. 5) Brun lerig silt med stort inslag av lera. 6) Dike. 7) Brun lerig silt med inslag av lera och rött tegel.

AD282: brun lerig silt med inslag av djurben. AD290: brun lerig silt.

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2010

1. Vintrie Park - område C3, Bunkeflo sn, UN 2009, Kristian Brink
2. Kv. Nereus 1, Malmö, FU 2009, Joakim Frejd
3. Hedmanska gården, hus E., Malmö, FU 2010, Joakim Frejd
4. Skanör 40:3 och 40:4, Skanörs sn, FU 2010, Joakim Frejd
5. Fosie kyrka, Fosie sn, FU 2009, Per Sarnäs
6. Helsingborg, Gamla Staden 8:1, Helsingborg, FU 2010, Jan Kockum
7. Litiska analyser, på uppdrag av Blekinge Länsmuseum, Anders Högberg
8. Baggers plats, Malmö, FU 2009, Joakim Frejd
9. Stora Hammar 16:136 – ledningsarbeten, Stora Hammar sn, FU 2010, Per Sarnäs
10. Järnålder i Kulladal, Fjälkinge sn, FU 2009-2010, Tony Björk
11. Kv. Kaninen, Malmö, SU 2010, Per Sarnäs
12. Kv. Frans Suell 14 i Malmö, Malmö, FU 2010, Jan Kockum & Lars Jönsson
13. Stadslämningar på Vä 66:2, Vä sn, FU 2010, Tony Björk
14. Härlöv 50:53, Kristianstad, FU 2010, Tony Björk
15. Renovering och dränering av Uppåkra kyrka 2009–2010, Uppåkra sn, FU 2009–2010, Jan Kockum
16. Yngsjö S:25, Åhus sn, FU 2010, Jan Kockum
17. Tosteberga 2:49, Trolle-Ljungby sn, SU 2010, Tony Björk
18. Kv. Månen 4, Åhus, FU 2010, Tony Björk
19. Nedra Glumslöv, Glumslövs sn, FU 2010, Jan Kockum

